

MATERIAŁY RÓŻNE

Rocznik Ostrowski 2025, nr 11, Ostrów Mazowiecka 2025, s. 107-118

www.ludziezpasja.org

Hanna Chromińska

Ppłk Mieczysław Szumański ps. „Bury” patronem 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie

---

W dn. 15.11.2023 r. na podstawie decyzji nr 121/MON Minister Obrony Narodowej nadał 22. Wojskowemu Ośrodkowi Kartograficznemu w Komorowie imię ppłk. Mieczysława Szumańskiego ps. „Bury” (1896-1973) – żołnierza i kartografa, członka Legionów Polskich, Wojska Polskiego, Armii Krajowej oraz Zrzeszenia Wolność Niezawisłość, uczestnika I wojny światowej, wojny polsko-bolszewickiej, kampanii wrześniowej 1939 r. i powstania warszawskiego, więźnia obozu karnego Nagykanizsa (Węgry), Stalagu 344 Lamsdorf i Oflagu IIC Woldenburg, komendanta Oficerskiej Szkoły Topograficznej (1933-39), pracownika francuskiego Institut Géographique National (1949-65), działacza organizacji kombatanckich i polonijnych.

Mieczysław Leon Ludwik Szumański – syn Jana Kantego Sylwestra Szumańskiego oraz Marii z domu Lipsz, wnuk powstańca styczniowego Ludwika Szumańskiego i Petronelli z domu Służewskiej – urodził się 4 czerwca 1896 roku w Chomiakówce (późniejsze województwo stanisławowskie).

W roku 1910 rozpoczął naukę w IV Gimnazjum we Lwowie. W tym samym roku zaczął działalność w IV Drużynie Skautowej im. Ludwika Mierosławskiego we Lwowie oraz w Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”.

W roku 1913 wstąpił do I Polskiej Drużyny Strzeleckiej, w której był członkiem oddziału wywiadowczego oraz rozpoczął działalność w organizacji samokształceniowej Tajna Polska Szkoła Państwowa, prowadząc w niej zajęcia z geografii Polski i terenoznawstwa.

3 sierpnia 1914 r. przerwał naukę w gimnazjum i wyjechał do Krakowa, gdzie trzy dni później wstąpił do polskich oddziałów strzeleckich walczących z Rosjanami po stronie Austro-Węgier. Służył w III batalionie kadrowym dowodzonym przez Edwarda Rydza-Śmigłego, z którym 22 sierpnia 1914 r. wkroczył do Kielc. Po wyleczeniu ran odniesionych pod Laskami został z dniem 24 grudnia 1914 r. przydzielony do kompanii narciarskiej Mariusza Zaruskiego, którą współorganizował.

Od marca 1915 r. służył w 3 Pułku Piechoty Legionów Polskich dowodzonym przez płk. Józefa Hallera. Ranny w marcu 1915 r. pod Toporowcem, wrócił do szeregów w czerwcu 1915 r., otrzymując przydział do plutonu karabinów maszynowych w III batalionie 2 pp LP. Od roku 1916 brał udział w kampanii na Wołyniu.

W lutym 1918 r., po wypowiedzeniu przez II Brygadę Legionów posłuszeństwa dowództwu austro-węgierskiemu, uczestniczył w przedarciu się II BL przez front pod Rarańczą, kolejny raz odnosząc rany bitewne. Żołnierski czyn Mieczysława Szumańskiego w tej bitwie został opisany we wniosku o nadanie mu orderu *Virtuti Militari*. Po bitwie z Niemcami pod Kaniewem uniknął niewoli i przedostał się do Kijowa. Podjął działalność w Organizacji Werbunkowo-Agitacyjnej Korpusów Polskich na Wschodzie jako zastępca komendanta rejonu w Winnicy oraz oficer wywiadowczy.

W czerwcu 1919 r. wraz z dywizją gen. Lucjana Żeligowskiego wrócił do Polski i otrzymał przydział do 6 Pułku Strzelców Pieszych, który niebawem przemianowano na 48 Pułk Piechoty. W jego szeregach uczestniczył w zajmowaniu Pomorza oraz w wojnie polsko-bolszewickiej. W okresie walk z bolszewikami wykazał się bohaterską postawą, m.in. 4 lipca 1920 r., kiedy to w bitwie niedaleko wsi Halecze Pole samodzielnie zatrzymał ogniem CKM atak bolszewików, co umożliwiło odwrót 12 kompanii 2 Pułku Piechoty.

Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej kontynuował służbę w 48 pp w Stanisławowie, gdzie był kolejno dowódcą kompanii, szkolnej kompanii podoficerskiej i dowódcą batalionu.

W roku 1923 uzupełnił wykształcenie zdając egzamin maturalny w II Państwowym Gimnazjum w Stanisławowie, po czym przeszedł do Oficerskiej Szkoły Topografów, którą ukończył z drugą lokatą (na 34 absolwentów). W tym roku ożenił się z Marią Robinson pochodzącą ze szkockiej rodziny osiadłej w Polsce przed I wojną światową.

4 sierpnia 1924 r. przyszedł na świat syn Jerzy.

W roku 1925 otrzymał przydział do Wydziału Topograficznego w Wojskowym Instytucie Geograficznym (WIG) w Warszawie.

Od 30 kwietnia 1928 r. był kierownikiem grupy przeszkolenia topograficznego, a 1 listopada 1929 r. został komendantem Oficerskiej Szkoły Topografów w WIG, służąc na tym stanowisku do 1 września 1939 r. (z przerwą w latach 1931-1932, kiedy był szefem Wydziału Kartograficznego). W tym czasie został awansowany na stopień majora (1929 r.), a następnie podpułkownika (1938 r.).

W pracy służbowej wykonał cały szereg zdjęć topograficznych, z czego kilka indywidualnie i kilkanaście zbiorowo, obejmujących obszary Wileńszczyzny, Grodzieńszczyzny, Pomorza, Czarnohory i Tatr Bielskich.

W wojnie obronnej 1939 r. dowodził 1 Oddziałem Pomiarowym (jedynym takim wówczas sformowanym) wchodzącym w skład Armii „Lublin”. Na początku października 1939 r. dostał się na Węgry, gdzie został internowany.

W sierpniu 1941 r. po ucieczce z internowania, mając za przewodnika znakomitego kuriera Stanisława Franczystego, przedostał się do kraju wraz z ppłk. Adamem Borkiewiczem. Pod pseudonimami „Dyrektor” i „Biały” zaangażował się w działalność konspiracyjną w Obozie Polski Walczącej (OPW). Kierował Wydziałem Technicznym (w tym czasie podlegały mu 3 drukarnie) oraz wchodził w skład Rady Naczelnej OPW. Od drugiej połowy 1942 r. służył w Armii Krajowej, obejmując z początkiem 1943 r. funkcję szefa Służby Geograficznej (o kryptonimie „Schronisko”) Oddziału IV Kwatermistrzowskiego Komendy Głównej AK – *był odpowiedzialny za zabezpieczenia pod względem topograficznym działań wojennych. Wiązało się to również z zabezpieczeniem pracy sztabów, jak i wojsk liniowych działających w polu. Do jego obowiązków należało: przygotowanie odpowiednio wyszkolonej kadry do prac polowo-geodezyjnych, kameralnych, matematycznych i kartograficznych oraz reprodukcyjnych, przygotowanie odpowiedniej liczby map potrzebnych w pierwszym okresie walk, uruchomienie zakładów graficznych reprodukcujących mapy, zorganizowanie zawiązku WIG-u.*

Jako szef „Schroniska” przyjął nazwisko Kozarzewski i pseudonim „Bury”. Drukowane w warunkach konspiracyjnych, przygotowane przez „Schronisko” mapy miały w dolnej części arkusza napis „BOM”. Został on utworzony z pierwszych liter pseudonimów: „Bury” (ppłk Mieczysław Szumański), „Ogończyk” (por. Stanisław Twardowski – szef zakładów reprodukcyjnych), „Marks” (Czesław Śmieciński – drukarz). „Schronisko” zaopatrywało sztaby i oddziały AK w mapy tak w bezpośrednim pobliżu Warszawy, jak i w dalszym promieniu sięgającym Wieliczki, Wołynia, Małopolski Wschodniej, jak i Wielkopolski, a nawet Niemiec.

W trakcie powstania warszawskiego został ranny, a po jego upadku trafił do Stalagu 344 Lamsdorf i następnie do Oflagu II C Woldenberg (na liście jeńców obozu Lamsdorf nie ma Mieczysława Szumańskiego pod żadnym z nazwisk czy pseudonimów, które używał, znajduje się natomiast na liście jeńców Oflagu II C Woldenberg opracowanej przez Stowarzyszenie Woldenberczyków)

Na początku 1945 r., po uwolnieniu z oflagu w Woldenbergu, Mieczysław Szumański powrócił do kraju. Po zakończeniu II wojny światowej wraz z synem Jerzym przez kilka miesięcy mieszkał w Mościskach, następnie na polecenie delegata Sił Zbrojnych na Kraj płk. Jana Rzepeckiego przenieśli się na Dolny Śląsk z zadaniem zorganizowania tam struktur Delegatury Sił Zbrojnych. Zamieszkali we Wrocławiu, gdzie Jerzy zdał maturę

Po rozwiązaniu Delegatury i utworzeniu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość (WiN) Mieczysław Szumański został pierwszym kierownikiem Okręgu Wrocław „Wschód” podporządkowanym kolejnym prezesom Obszaru Południowego WiN: płk. Antoniemu Sanojcy, płk. Franciszkowi Niepokólczyckiemu i ppłk. Łukaszowi Cieplińskiemu. W tej działalności używał

pseudonimów „Bystry”, „Bystrzyc” i „Wolski” oraz nazwiska Kozarzewski, które przybrał do pracy konspiracyjnej jeszcze w czasie Wielkiej Wojny. Jego prawdziwe nazwisko nigdy nie zostało zidentyfikowane przez UB ani ujawnione w trakcie procesów działacza WiN.

Kiedy w czerwcu 1946 r. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego rozbił Okręg Jelenia Góra WiN, Mieczysław Szumański uzyskał zgodę przełożonych na rozwiązanie podległych sobie struktur. Zagrożony aresztowaniem przez UB uciekł wraz z synem Jerzym najpierw przez zieloną granicę do Czechosłowacji, a stamtąd, poprzez Niemcy, do Francji, gdzie dotarli w czerwcu 1947 roku. We Francji odnalazł Delegaturę WiN na Zachodzie, ale po bliższym przyjrzeniu się jej działaniu opuścił to środowisko, zabraniając jednocześnie swojemu synowi wszelkich kontaktów z funkcjonującymi wówczas we Francji strukturami WiN.

W roku 1949 Mieczysław Szumański otrzymał pracę we francuskim Państwowym Instytucie Geograficznym, w którym pracował aż do przejścia na emeryturę w 1965 roku. Wykonywał dla tej placówki naukowej m.in. poprawki i uzupełnienia do map Europy Wschodniej.

Mieczysław Szumański był członkiem Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu i Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie w Londynie, autorem kilku znaczących prac historycznych. Pisarstwem historycznym zajmował się jeszcze przed II wojną światową. Był współautorem pracy zbiorowej pt. „Rarańcza” wydanej w 1933 r. w 15-lecie czynu zbrojnego. W publikacji wydrukowane zostały dwa opracowania jego autorstwa: „Rozwój ruchu niepodległościowego pod wpływem czynu II Brygady” oraz „Ogólna sytuacja w okresie boju pod Kaniowem”. z Tadeuszem Malinowskim opracował I tom dziejów 2 pp Legionów Polskich „Karpaty” – został on wydany w 1939 roku wraz z tomem map i szkiców. Na emigracji pisał artykuły do prasy polonijnej, a także opracowania, które, niestety, do tej pory nie zostały wydane drukiem.

W Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie zdeponowane są rękopisy takich jego prac, jak: „Założyciel Polskiej Szkoły Geograficznej Profesor Eugeniusz Romer”, „Garść wspomnień z lat 1910-1914”, „POW Komenda Naczelną”, „Sprostowanie historyczne o ostatnich latach Rydzia-Śmigłego”.

Mieczysław Szumański zmarł 29 kwietnia 1973 roku w Lailly-en-Val we Francji i został pochowany na cmentarzu w Triguères.

Płk Leszek Iwaniec – dowódca 22. WOK w Komorowie o patronie Ośrodka: W dniu 72. rocznicy istnienia najstarsza w Polsce jednostka geografii wojskowej o niezmiennym numerze otrzymuje imię ppłk. Mieczysława Szumańskiego ps. „Bury”. Życie naszego patrona było ściśle związane z kartografią i wojskiem. Jako żołnierz Legionów Polskich, II Korpusu Polskiego w Rosji i Błękitnej Armii gen. Hallera wziął udział w I wojnie światowej, a następnie w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. W odrodzonej ojczyźnie przez wiele lat był komendantem Oficerskiej Szkoły Topografów przy Wojskowym Instytucie Geograficznym. Podczas kampanii wrześniowej 1939

r. dowodził I Oddziałem Pomiarowym, następnie został szefem Służby Geograficznej Komendy Głównej Armii Krajowej. Walczył w powstaniu warszawskim, a po wojnie działał w podziemiu niepodległościowym. Ze męstwo i służbę został uhonorowany Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walecznych (czterokrotnie), Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Pamiątkowym za Wojnę 1918-1921, Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości oraz francuskim Medalem Pamiątkowym Wojny 1914-1918.

Nadanie imienia tak znakomitego patrona jest dla 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego zaszczytem i wyróżnieniem, a jednocześnie uroczystym zobowiązaniem, że będziemy strzec chlubnej tradycji, zachowując wierność uniwersalnym wartościom wyznawanym przez ppłk. Szumańskiego. Rangę uroczystości podnosi obecność bliskich naszego patrona.

Ponadto w czasie ceremonii zostanie nam uroczysto wręczona Chorągiew Wojska Polskiego, która – po sztandarze wojskowym Ośrodka – stanowi najważniejszy znak i symbol tradycji oraz wierności, honoru i męstwa, których Ojczyzna wymaga od żołnierza.

Przed ceremonią nadania imienia 13 listopada 2023 r. w 22. WOK odbyło się nieoficjalne, bardzo wzruszające spotkanie. W tym dniu Ośrodek odwiedził syn ppłk. Mieczysława Szumańskiego – Jerzy Szumański (rocznik 1924) – urbanista, żołnierz AK (ps. „Wig”), uczestnik powstania warszawskiego, członek WiN, od 1946 r. mieszkający we Francji. Wraz z Jerzym Szumańskim 22. WOK odwiedziła najbliższa rodzina: żona Agnieszka Szumańska Prewysz-Kwinto, córki: Christine Vacher Szumanski i Hélène Szumanski, wnuczka Isabelle Bodineau i towarzyszący Hélène Yvon Bellec.

Po Sali Tradycji 22. WOK gości oprowadził dowódca 22. WOK płk Leszek Iwaniec. Delegacji towarzyszyła kpt. Małgorzata Jurusik (oficer eskortujący).

Goście – niezwykle wzruszeni wyborem ppłk. Mieczysława Szumańskiego na patrona jednostki – poznali historię 22. WOK, obejrzeni zbiory zgromadzone w Izbie Tradycji 22. WOK i podzielili się wspomnieniami na temat wojennych i powojennych losów Mieczysława Szumańskiego.

Płk Leszek Iwaniec – dowódca 22. WOK – tak skomentował to spotkanie: *Nie ukrywam, że wydarzenia dzisiejszego dnia są dla mnie i dla Ośrodka czymś zupełnie wyjątkowym i niezwykłym. Patroni wielu jednostek to postacie historyczne – bohaterowie, osoby ważne i zasłużone, ale bardzo od nas odległe w czasie. Nam dane było spotkać się z rodziną naszego patrona i wysłuchać wspomnień mniej oficjalnych, za to bardzo osobistych. Opowieści rodziny sprawiły, że znany nam wizerunek ppłk. Mieczysława Szumańskiego zyskał nowy wymiar – poznaliśmy go też jako ojca, teścia, dziadka. Jesteśmy ogromnie wdzięczni rodzinie ppłk. Szumańskiego za przybycie do Ośrodka, podzielenie się historiami rodzinnymi i obietnicę, że dołożą starań, by zbiory naszej Sali Tradycji wzbogaciły się o pamiątki po patronie.*

BIBLIOGRAFIA

Balbus Tomasz, *Szumański Mieczysław*, „Zeszyty Historyczne WiN-u”, Nr 13, Rok VIII, grudzień 1999 r.
Gałęzowski Marek, *Uzupełnienia do biogramu płk. Mieczysława Szumańskiego*, „Zeszyty Historyczne WiN-u”, Nr 19-20 Rok XII, grudzień 2003 r.

Krassowski Bogusław, »Schronisko«. Służba Geograficzna Armii Krajowej, Warszawa 1981. Szumański Jacek, *Płk Mieczysław Szumański (1896-1974): żołnierz, topograf, konspirator* <https://geoforum.pl/news/34523/pplk-mieczyslaw-szumanski-1896-1974-zolnierz-topograf-konspirator> (15.12.23)

Wniosek o Virtuti Militari dla pplk. Mieczysława Szumańskiego; strona www Wojskowego Biura Historycznego

<https://to.com.pl/wzruszajace-spotkanie-w-22-wojskowym-osrodku-kartograficznym-w-komorowie-13112023-jednostke-odwiedzila-rodzina-jej-patrona/ar/c1-18073361> (15.11.23)

<https://to.com.pl/swieto-22-wojskowego-osrodka-kartograficznego-w-komorowie-uroczystosc-odbyla-sie-15112023/ar/c1-18076711> (16.11.23)

Ryc. 1. Płk Mieczysław Szumański ps. „Bury” – patron 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie (zdjęcie w Sali Tradycji) (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 2. Zdjęcie rodziny Szumańskich: z lewej siedzi Mieczysław Szumański, obok niego stoi żona Maria ze swoją siostrą Ludką, na ławce pomiędzy swoimi dziadkami Robinsonami siedzi mały Jerzyk Szumański (<https://geoforum.pl/news/34523/pplk-mieczyslaw-szumanski-1896-1974-zolnierz-topograf-konspirator>)

Ryc. 3. Rodzinie pplk. Mieczysława Szumańskiego w 22. Wojskowym Ośrodku Kartograficznym w Komorowie towarzyszą płk Leszek Iwaniec i kpt. Małgorzata Jurusik (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 4. Od lewej: płk Leszek Iwaniec, Jerzy Szumański, kpt. Małgorzata Jurusik (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 5. Rodzina ppłk. Mieczysława Szumańskiego w Sali Tradycji 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 6. Odsłonięcie portretu ppłk. Mieczysława Szumańskiego ps. „Bury” w Sali Tradycji 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 7. Jerzy Szumański z żoną Agnieszką Szumańską Prewysz-Kwinto przy portrecie ppłk. Mieczysława Szumańskiego w Sali Tradycji 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 8. Rodzinie ppłk. Mieczysława Szumańskiego w Sali Tradycji 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie towarzyszą płk Leszek Iwaniec i kpt. Małgorzata Jurusik (13.11.23, foto: Hanna Chromińska)

Ryc. 9. Uroczyste nadanie 22. Wojskowemu Ośrodkowi Kartograficznemu w Komorowie imienia ppłk. Mieczysława Szumańskiego ps. „Bury” – wręczenie Chorągwi Wojska Polskiego (15.11.23, foto: Hanna Chromińska)

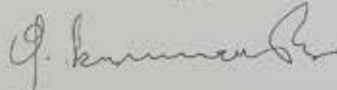
15 listopada 2023 roku.
uroczystość Święta 22 Wojskowego Ośrodka Kartograficznego.
nadanie imienia patrona ppłk. Mieczysława SZUMAŃSKIEGO ps. „Bury”.
nadanie chorągwi Wojska Polskiego

Z wielką czeriwane chęcią przygotowa-
łem Państwu Kier. Borkowi i wam za-
ras przyjęcie, a przede wszystkim z miłą i
radością imienia Mieczysława Szumańskiego
jako patrona jednostki wojskowej kontynuującej
w Kier. Ośrodku, gdzie też mieszkał Pułk. Rosalia
Przewyż. Hrabia i wielu naukowców przy jego boku
w podziwianiu.

Komorowo, 15 listopad 2023

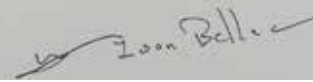
Agnieszka Przewyż. Kier. - Szumańska,
Zona Jeno Szumańskiego, Synowa Mieczysława
z nosim. przykrościami: „Bury” jednostka

Hanna Szumańska

K. Szumańska-Valden

T. Szumańska-Bodina

Ryc. 10. Wpisy członków rodziny ppłk. Mieczysława Szumańskiego ps. „Bury” w księdze pamiątkowej 22. Wojskowego Ośrodka Kartograficznego w Komorowie (15.11.23, foto: Hanna Chromińska)

